

Ob 80-letnici Geološkega zavoda Slovenije: znanje kot temelj varnega in trajnostnega razvoja prostora

29.4.2026 - | gov.si

Ob mednarodnem dnevu Zemlje - Naša moč, naš planet - smo obeležili tudi 80-letnico delovanja Geološkega zavoda Slovenije, na Ministrstvu za naravne vire in prostor izražamo iskreno spoštovanje in priznanje zavodu za njegovo dolgoletno znanstveno, strokovno in razvojno delo.

Ob tem visokem jubileju takšno obeležje ni le priložnost za izrek spoštovanja do znanstvene odličnosti zavoda, temveč tudi za pogled na prehojeno pot, prikaz dosežkov na področju geo-znanosti ter utrjevanje sodelovanja med znanostjo, stroko in državo pri doseganju prostorskih razvojnih ciljev v prihodnosti. Geološki zavod Slovenije je v osmih desetletjih delovanja pomembno prispeval k boljšemu razumevanju našega prostora, naravnih virov in naravnih procesov. S tem ne bogati le znanosti, temveč neposredno prispeva tudi k varnosti ljudi, varovanju okolja, trajnostnemu upravljanju prostora in dolgoročnemu razvoju države.

Na ministrstvu se zavedamo, da so področja narave, voda, prostora in rudarstva tesno povezana, zato si prizadevamo za celosten pristop, ki temelji na stroki, podatkih in dolgoročnem načrtovanju. Prav sodelovanje z Geološkim zavodom Slovenije je pri tem ključnega pomena.

Ko govorimo o prostoru, se pogosto zdi, da načrtujemo tisto, kar je vidno na površju, toda nevidni svet pod njim odločilno vpliva na naše ravnanje nad njim. Če izpostavimo varnost kot enega osrednjih javnih interesov, morajo biti odločitve preverjene tudi z vidika tveganj za življenje in premoženje. Nekatera tveganja izhajajo iz naravnih značilnosti prostora, druga pa iz naših posegov vanj.

Ob naravnih nesrečah avgusta 2023, ki so povzročile številne premike tal, **zemeljskih plazov** ter več močnih potresov v bližnjih državah so nas znova jasno opozorili, kako nujno je strateško, stalno in sistematično raziskovanje prostora in razumevanje njegovih lastnosti. Iz teh izhajajo tako razvojne priložnosti kot omejitve. Ne gre le za poznavanje geomehanskih ali hidrogeoloških značilnosti prostora, temveč tudi za ustrezno odzivanje na tveganja – z ukrepi, omejitvami in odgovornim načrtovanjem.

Kakovostne geološke informacije morajo biti javno dostopne in povezane v širši sistem informacij o stanju prostora. Le tako lahko služijo kot zanesljiva podlaga za odločanje države, občin, stroke, investorjev in posameznikov. Geološka stroka ima pomembno vlogo tudi pri pripravi podatkovne baze prelomnih potresnih virov, ki predstavlja enega ključnih temeljev za novo karto potresne nevarnosti v Sloveniji in s tem pomemben korak k boljši zaščiti prebivalcev.

Na področju voda in zmanjševanja tveganj naravnih nesreč je pomembno razumevanje geosfere kot enega od ključnih sistemov našega planeta. Prav njeno dobro poznavanje je bistveno za preprečevanje ali vsaj zmanjševanje tveganj naravnih nesreč. Ob tem velja poudariti, da je voda glavni sprožilec zemeljskih plazov in erozije, zato je njeno poznavanje ključno za obvladovanje teh tveganj. Ministrstvo posebno pozornost namenja preventivnim ukrepom ter povezovanju strokovnih podlag z odločanjem v prostoru.

Posebej pomembno področje je upravljanje podzemnih voda kot enega ključnih naravnih virov, kjer je nujno usklajevanje med rabo in varstvom. Geološki zavod Slovenije ima skupaj z Direkcijo Republike Slovenije za vode in ministrstvom osrednjo vlogo pri zagotavljanju strokovnih podlag in mnenj, ki se uporabljajo pri upravljanju, izdaji dovoljenj ter določanju režimov varovanja, zlasti na vodovarstvenih območjih. Prav na teh območjih je dolgoročna varnost oskrbe s pitno vodo neposredno odvisna od natančnega razumevanja podzemnih tokov in tveganj za onesnaženje. Hkrati geotermalna voda predstavlja pomembno razvojno priložnost, ki zahteva strokovno podprto in trajnostno rabo.

Podnebne spremembe te izzive dodatno zaostrejejo, zato je nujno okrepiti monitoring, izboljšati dostopnost podatkov ter zagotoviti njihovo učinkovito uporabo. Pomembno vlogo pri tem opravlja tudi Direkcija Republike Slovenije za vode, ki je objavila opozorilne karte verjetnosti pojavljanja zemeljskih in hribinskih plazov za območja 95 občin. Ter so dostopne v **Atlasu voda, na portalu eVode in slovenskem INSPIRE metapodatkovnem sistemu** ter predstavljajo pomembno podlago za načrtovanje prostorskih ureditev in pripravo dokumentacije.

Ključni ukrepi v prihodnje so jasni: vzpostavitev, vodenje in vzdrževanje enotne evidence nestabilnosti tal za Slovenijo, oblikovanje enotne metodologije vrednotenja in razvrščanja pojavov nestabilnosti tal glede na nujnost sanacije, zagotovitev sredstev za izvedbo sanacij po prioritetah, vzpostavitev državne monitoring mreže za plazove z javno dostopnimi podatki ter sprejem omejevalnih pravnih režimov za ogrožena območja.

Pomemben del odgovornega upravljanja naravnih virov je tudi rudarstvo, kjer Geološki zavod Slovenije in pristojna ministrstva že vrsto let uspešno sodelujemo.

Čeprav je bil obseg nalog sprva bolj omejen, so bili prav v tem obdobju postavljeni temelji današnje Državne rudarske strategije in rudarske knjige. Danes sodelovanje poteka na področju razvoja informacijske infrastrukture, priprave strokovnih podlag ter raziskav nacionalnega pomena, med katerimi izstopa priprava Nacionalnega programa za raziskovanje kritičnih surovin. Pridobivanje mineralnih surovin bo v prihodnjih letih ena ključnih razvojnih tem, povezanih z zelenim in digitalnim prehodom.

Opustitev rudarskih del ni zgolj zaključek dejavnosti, temveč priložnost za nove razvojne vsebine revitalizacijo degradiranih območij in trajnostno rabo prostora. Zato ministrstvo pripravlja tudi novelo Zakona o rudarstvu z jasnejšimi pravili za trajnostno upravljanje mineralnih virov.

Naša moč, naš planet izpostavlja preprosto, a močno sporočilo: skrb za okolje ni odvisna od enega samega akterja, temveč od vsakodnevnih odločitev ljudi in skupnosti. Dobro razumevanje Zemlje je ključno za blagostanje in kakovost življenja ljudi.

"Ob 80-letnici Geološkega zavoda Slovenije na Ministrstvu za naravne vire in prostor poudarjamo, da so znanja o prostoru in njihova uporaba temelj za sprejemanje na znanju utemeljenih in družbeno odgovornih odločitev. Naša skupna naloga je, da ta znanja razumemo, razvijamo in uporabljamo v dobro naše družbe.

-minister Jože Novak

Iskrene čestitke ob jubileju in zahvala za izjemen prispevek k razvoju Slovenije.

<https://www.gov.si/novice/2026-04-29-ob-80-letnici-geoloskega-zavoda-slovenije-znanje-kot-temelj-varnega-in-trajnostnega-razvoja-prostora>